Senedd Cymru
Ymchwil y Senedd

Adeiladau cymunedol, mannau addoli a grwpiau ffydd

Canllaw i etholwyr

Gorffennaf 2026

Cael gwybod mwy:
ymchwil.senedd.cymru

Senedd Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl.

Mae'r Senedd, fel y'i gelwir, yn deddfu ar gyfer Cymru, yn cytuno ar drethi yng Nghymru, ac yn dwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r ddogfen hon ar wefan y Senedd:
ymchwil.senedd.cymru

Gellir cael rhagor o gopïau o'r ddogfen hon mewn ffurfiau hygyrch, yn cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain a chopïau caled gan:

Senedd Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1SN

X: **@SeneddYmchwil**
Ymchwil y Senedd: **ymchwil.senedd.cymru**
Tanysgrifiwch: **Cylchlythyr**

© Hawlfraint Comisiwn y Senedd 2026
Ceir atgynhyrchu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhyrchu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difrïol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn y Senedd sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Senedd Cymru
Ymchwil y Senedd

Adeiladau cymunedol, mannau addoli a grwpiau ffydd

Canllaw i etholwyr

Gorffennaf 2026

Mae Ymchwil y Senedd yn darparu cymorth ymchwil diduedd i Aelodau o'r Senedd. Ni allwn ohebu yn uniongyrchol ag unigolion neu sefydliadau eraill, na rhoi cyngor na sylwadau ar achosion unigol.

Mae'r wybodaeth a ddarperir yn y canllaw hwn at ddibenion gwybodaeth gyffredinol yn unig i gefnogi gwaith Aelodau o'r Senedd wrth iddynt gynorthwyo eu hetholwyr. Ni fwriedir iddi gymryd lle deddfwriaeth, canllawiau, polisi na chyngor proffesiynol.

Mae'r canllaw cyllid hwn yn cynnwys gwybodaeth am y ffynonellau y gall sefydliadau a grwpiau gysylltu â hwy i ofyn am gymorth ariannol i adeiladu, datblygu, a chynnal a chadw adeiladau cymunedol a mannau addoli. Mae'r canllaw hwn hefyd yn cynnwys gwybodaeth am y ffynonellau cymorth ariannol sydd ar gael i grwpiau ffydd.

Cael gwybod mwy:
ymchwil.senedd.cymru

Cynnwys

1. Llywodraeth Cymru 7

Rhaglen Cyfleusterau Cymunedol 7

2. Cadw 8

Grantiau adeiladau hanesyddol 8

Grant henebion hynafol 8

3. Y Comisiwn Elusennau 9

4. Adeiladau Cymunedol 10

Ymddiriedolaeth Tudor 10

Sefydliad elusennol Forte 10

Sefydliad ASDA 10

Cynllun rhoddion gwastraff B&Q 11

Sefydliad Rayne 11

Sefydliad Screwfix 12

5. Mannau addoli a grwpiau ffydd 13

Ymddiriedolaeth Eglwysi Genedlaethol 13

Ymddiriedolaeth Benefact 13

Cronfa Deddf yr Eglwys yng Nghymru 13

Sefydliad Garfield Weston 14

Ymddiriedolaeth James Pantyfedwen 14

Sefydliad Wolfson 14

6. Adeiladau hanesyddol 16

Ymddiriedolaeth Idlewild 16

Ymddiriedolaeth y Pererin 16

Heritage Funding Directory 16

7. Strwythurau Coffa 18

Ymddiriedolaeth Cofebion Rhyfel 18

8. Arian y Loteri 19

9. Cymorth Awdurdodau Lleol 20

10. Cynghorau Gwirfoddol Sirol 21

1. Llywodraeth Cymru

Rhaglen Cyfleusterau Cymunedol

Mae'r Rhaglen Cyfleusterau Cymunedol yn gynllun grant a gaiff ei weithredu gan Lywodraeth Cymru. Mae grantiau ar gael ar ddwy lefel; grantiau bach hyd at £25,000 a grantiau mwy hyd at £300,000. Gellir defnyddio grantiau i wella cyfleusterau cymunedol sy'n ddefnyddiol i bobl yn y gymuned, ac sy'n cael eu defnyddio'n aml ganddynt.

Mae'r Rhaglen yn agored i sefydliadau cymunedol a'r sector gwirfoddol, gan gynnwys mentrau cymdeithasol. Ffocws y rhaglen yw rhoi mwy o gyfleoedd, creu ffyniant i bawb a datblygu cymunedau cydnerth lle y mae pobl yn ymgysylltu ac yn cael eu grymuso.

Cynllun grant cyfalaf yn unig yw'r Rhaglen Cyfleusterau Cymunedol. Mae grantiau ar gael ar gyfer gwella agweddau ffisegol ar gyfleusterau cymunedol; gallai hyn gynnwys tir ac adeiladau. Nid yw'r cynllun yn darparu grantiau ar gyfer costau refeniw.

I gael rhagor o wybodaeth:

Rhaglen Cyfleusterau Cymunedol

2. Cadw

Cadw yw gwasanaeth amgylchedd hanesyddol Llywodraeth Cymru. Mae’n gwarchod amgylchedd hanesyddol Cymru ac yn hyrwyddo ei reolaeth gynaliadwy ar gyfer cenedlaethau’r presennol a’r dyfodol. Mae'n rhoi **cyngor a chymorth** ar asedau hanesyddol gan gynnwys adeiladau rhestredig, henebion cofrestredig a mannau addoli hanesyddol.

Grantiau adeiladau hanesyddol

Gall y rhaglenni **grantiau adeiladau hanesyddol** helpu perchnogion, ceidwaid a chymunedau i ofalu am adeiladau hanesyddol Cymru a'u cynnal.

Grant henebion hynafol

Mae **grantiau henebion hynafol** Cadw yn helpu i warchod henebion hanesyddol a safleoedd archaeolegol a chefnogi prosiectau cymunedol i ymgysylltu ag asedau treftadaeth lleol.

I gael rhagor o wybodaeth:

www.cadw.llyw.cymru

3. Y Comisiwn Elusennau

Mae nifer o ffynonellau ariannu, gan gynnwys y rhai a restrir isod, ar gael i grwpiau sydd â statws elusennol yn unig. Mae gwefan y Comisiwn Elusennau yn rhoi gwybodaeth gynhwysfawr a phecyn ymgeisio i bobl sy'n dymuno cofrestru elusen.

Mae'r Comisiwn Elusennau yn cynnig cyngor a chanllawiau ar y broses ymgeisio, ac mae'n darparu dogfennau enghreifftiol a chymorth ynghylch pennu amcanion yr elusen.

I gael rhagor o wybodaeth:

Y Comisiwn Elusennau

4. Adeiladau Cymunedol

Ymddiriedolaeth Tudor

Ymddiriedolaeth grantiau annibynnol yw Ymddiriedolaeth Tudor, sy'n rhoi cymorth ariannol i sefydliadau cymunedol a gwirfoddol yn y DU. Mae'n canolbwyntio'n benodol ar sefydliadau cymunedol, sy'n gweithio'n uniongyrchol gyda phobl sydd ar gyrion cymdeithas.

Y we: www.tudortrust.org.uk

Sefydliad elusennol Forte

Mae sefydliad elusennol Forte yn darparu grantiau i sefydliadau (gan gynnwys mentrau cymdeithasol, cwmnïau cofrestredig dielw a sefydliadau gwirfoddol) yng Nghymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Nid yw'n ariannu Cwmnïau Buddiannau Cymunedol. Mae'n ariannu sefydliadau lleol bach a chanolig eu maint yn y DU sydd â hanes llwyddiannus o weithio i fynd i'r afael â materion lleol mewn cymunedau o amddifadedd trefol eithafol ac ardaloedd gwledig difreintiedig. Mae'n darparu grantiau ar gyfer costau refeniw gan gynnwys costau craidd, cyflogau, costau rhedeg a chostau prosiect.

I gael rhagor o wybodaeth:

Pwy ydyn nhw a beth maen nhw'n ei ariannu
E-bost: **grants@fortecharitablefoundation.org.uk**
Y we: **https://www.fortecharitablefoundation.org.uk**

Sefydliad ASDA

Mae Sefydliad ASDA yn sefydliad elusennol a chorfforaethol, sy'n canolbwyntio ar gefnogi gweithgareddau bach, lleol sy'n cynnwys eu cwsmeriaid yn uniongyrchol, ei nod yw trawsnewid cymunedau a gwella bywydau yn y DU.

Mae'r ***Local Community Spaces Fund*** yn cefnogi grwpiau cymunedol ar lawr gwlad i drawsnewid mannau yng nghanol eu cymuned leol. Mae gwybodaeth am hyn a chronfeydd eraill ar gael ar wefan Sefydliad ASDA: **https://asdafoundation.org/**

Cynllun rhoddion gwastraff B&Q

Mae B&Q yn darparu gwastraff dros ben i achosion lleol gyda'i *Community Reuse Programme*. Dyma'r eitemau mwyaf cyffredin a roddir:

- Potiau a hambyrddau planhigion plastig;
- planhigion sydd wedi dyddio a deunyddiau compostiadwy eraill;
- caniau paent wedi'u difrodi neu wedi'u llenwi'n rhannol;
- paledi;
- teils a slabiau sydd wedi torri;
- pennau rholiau papur wal; a hefyd
- stoc diwedd y llinell.

Mae'n gweithio gyda'r llwyfan Neighbourly i gysylltu siopau ag achosion da lleol: **https://hub.neighbourly.com/bandq-product-surplus**

Sefydliad Rayne

Nod Sefydliad Rayne yw galluogi sefydliadau elusennol a'u harweinwyr i wneud y canlynol:

- Datblygu a rhannu atebion sy'n mynd i'r afael ag anghenion mwyaf heriol cymdeithas a materion sydd wedi'u hesgeuluso;
- gwireddu potensial y sefydliadau a'r unigolion dan sylw; a hefyd
- creu cymdeithas decach.

Mae un o'i gynlluniau grant wedi'i dargedu, ***Where people meet***, yn cefnogi datblygiad canolfannau cymunedol cyfannol mewn ardaloedd difreintiedig yn y DU.

I gael rhagor o wybodaeth:

Ffôn: 020 7487 9657
E-bost: **info@raynefoundation.org.uk**
Gwefan: **www.raynefoundation.org.uk**

Sefydliad Screwfix

Mae Sefydliad Screwfix yn elusen a sefydlwyd gan y manwerthwr Screwfix. Mae ganddo ddiben clir, sef codi arian i gefnogi prosiectau a fydd yn gwneud gwaith atgyweirio, cynnal a chadw a gwella eiddo a chyfleusterau cymunedol yn benodol i bobl mewn angen yn y DU.

Mae grantiau o tua £5,000 ar gael a gellir eu defnyddio i helpu'r rheini mewn angen drwy gyfrwng prosiectau sy'n ymwneud ag atgyweirio, cynnal a chadw, gwella neu adeiladu cartrefi, adeiladau cymunedol ac adeiladau eraill.

I gael rhagor o wybodaeth:

E-bost: foundation@screwfix.com
Gwefan: https://www.screwfix.com/landingpage/screwfix-foundation

5. Mannau addoli a grwpiau ffydd

Ymddiriedolaeth Eglwysi Genedlaethol

Sefydliad nid-er-elw yw'r Ymddiriedolaeth Eglwysi Genedlaethol, sy'n annibynnol ar y llywodraeth ac awdurdodau eglwysig. Mae'r Ymddiriedolaeth yn cefnogi amrywiaeth eang o brosiectau mewn eglwysi, capeli a thai cyfarfod drwy ei rhaglenni grant. Mae'n cefnogi adeiladau eglwysi gyda phrosiectau atgyweirio, cynnal a chadw a chyfleusterau hanfodol: o hyfforddiant a chefnogaeth a chyngor ar lawr gwlad, i grantiau gwerth hyd at £50,000.

I gael rhagor o wybodaeth:

Ffôn: (0)20 7222 0605
E-bost: info@nationalchurchestrust.org
Gwefan: www.nationalchurchestrust.org

Ymddiriedolaeth Benefact

- Mae Ymddiriedolaeth Benefact yn bodoli i wneud gwahaniaeth cadarnhaol i fywydau pobl drwy ariannu, arwain a dathlu gwaith eglwysi ac elusennau Cristnogol; grymuso'r rheini sydd fwyaf agored i niwed a rhoi cyfle newydd i bobl, cymunedau a lleoedd ffynnu. Mae ei gynlluniau grant yn cynnwys y canlynol: **Grantiau effaith ar y gymuned**: Cyllid ar gyfer prosiectau cymunedol;
- **Grantiau ar gyfer adeiladu**: Cefnogi eglwysi ac adeiladau elusennol Cristnogol;
- **Grantiau Methodistaidd**: Cyllid ar gyfer prosiectau Methodistaidd.

I gael rhagor o wybodaeth:

Ffôn: 01452 873189
E-bost: info@benefacttrust.co.uk
Y we: https://www.benefacttrust.co.uk/

Cronfa Deddf yr Eglwys yng Nghymru

Mae Cronfa Deddf yr Eglwys Cymru yn ymddiriedolaeth elusennol. Diben yr ymddiriedolaeth yw rhoi grantiau o natur ddyngarol at amrywiaeth eang o ddibenion, gan gynnwys adfer a chynnal a chadw mannau addoli a mynwentydd. Dylai unigolion gysylltu â'u hawdurdod lleol i gael gwybodaeth

am feini prawf cymhwysedd a blaenoriaethau cyllido cyfredol yr ymddiriedolaethau.

Sefydliad Garfield Weston

Elusen sy'n dyrannu grantiau i elusennau cofrestredig yn y DU yw Sefydliad Garfield Weston. Mae hefyd yn croesawu ceisiadau gan sefydliadau ffydd sydd naill ai wedi'u heithrio dan ganllawiau'r Comisiwn Elusennau neu sy'n elusennau cofrestredig.

I gael rhagor o wybodaeth:

Canllawiau ar gyfer gwneud cais
Ffôn: (020) 7399 6565

E-bost: **admin@garfieldweston.org**
Gwefan: **www.garfieldweston.org**

Ymddiriedolaeth James Pantyfedwen

Mae Ymddiriedolaeth James Pantyfedwen yn cefnogi capeli ac eglwysi ym mhob rhan o Gymru yn rheolaidd drwy gynnig grantiau i adnewyddu a datblygu eu hadeiladau. Gellir gwneud cais am gymorth ar gyfer atgyweiriadau a gwelliannau sy'n ymwneud â phrif adeilad yr eglwys, y festri a neuadd yr eglwys, ond rhoddir blaenoriaeth i welliannau yn hytrach na chynnal a chadw'r adeiladwaith. Ni ddyfernir grantiau ar gyfer mynwentydd/gwaith y tu allan, nac ar gyfer adfer a phrynu organau eglwys.

I gael rhagor o wybodaeth:

Ffôn: 01970 612806
Gwefan: **www.jamespantyfedwenfoundation.org.uk**
E-bost: **POST@JAMESPANTYFEDWEN.CYMRU**

Sefydliad Wolfson

Mae Sefydliad Wolfson yn elusen dyfarnu grantiau sy'n cynnig cymorth ariannol ar gyfer gwaith adeiladu newydd, gwaith adnewyddu ac offer mewn amrywiaeth eang o feysydd gan gynnwys gwyddoniaeth a meddygaeth, iechyd ac anabledd, addysg, treftadaeth a'r celfyddydau a'r dyniaethau.

Dan y rhaglen grantiau **Funding for Places**, mae'r Sefydliad yn helpu gyda gwaith cadwraeth ac adfer mannau addoli sydd ag arwyddocâd hanesyddol a phensaernïol eithriadol. Dyfernir cyllid ar gyfer mannau addoli drwy ddau lwybr:

Grantiau atgyweirio adeiladwaith ar gyfer eglwysi a chyllid adeiladau a thirweddau hanesyddol.

I gael rhagor o wybodaeth:

Ffôn: 020 7323 5730
E-bost: grants@wolfson.org.uk
Gwefan: www.wolfson.org.uk

6. Adeiladau hanesyddol

Ymddiriedolaeth Idlewild

Mae Ymddiriedolaeth Idlewild yn darparu cymorth ariannol i brosiectau sy'n ymwneud ag annog y celfyddydau perfformio, y celfyddydau gweledol a'r celfyddydau cain, datblygu addysg yn y celfyddydau a gwarchod adeiladau ac eitemau o ddiddordeb hanesyddol neu bwysigrwydd cenedlaethol.

Mae grantiau hyd at £8,000 ar gael i elusennau sydd wedi'u cofrestru yn y DU neu elusennau sydd wedi'u heithrio'n gyhoeddus.

I gael rhagor o wybodaeth:

E-bost: info@idlewildtrust.org.uk
Gwefan: www.idlewildtrust.org.uk

Ymddiriedolaeth y Pererin

Mae Ymddiriedolaeth y Pererin wedi ymrwymo i warchod treftadaeth unigryw'r Deyrnas Unedig er budd cenedlaethau'r dyfodol. Mae'n cefnogi cadwraeth, gwarchodaeth ac atgyweirio adeiladau, strwythurau a nodweddion pensaernïol hanesyddol arwyddocaol. Mae'r Ymddiriedolaeth hefyd yn cefnogi cadwraeth gweithiau celf, gwrthrychau, cofnodion a chasgliadau.

Mae rhagor o fanylion am yr hyn y mae'r Ymddiriedolaeth yn ei ariannu a faint o gyllid sydd ar gael ar ei gwefan.

I gael rhagor o wybodaeth:

Ffôn: 020 7834 6510
E-bost: info@thepilgrimtrust.org.uk
Gwefan: www.thepilgrimtrust.org.uk

Heritage Funding Directory

Mae'r Heritage Funding Directory yn ganllaw am ddim ar y cymorth ariannol sydd ar gael i unrhyw un sy'n ymgymryd â phrosiectau treftadaeth sy'n gysylltiedig â'r DU. Mae hwn yn fan cychwyn defnyddiol ar gyfer canfod ffynonellau cyllid yn y sector ac argymhellir eich bod yn mynd i wefan y cyllidwr yn uniongyrchol i weld y wybodaeth ddiweddaraf.

I gael rhagor o wybodaeth:

www.heritagefundingdirectoryuk.org

7. Strwythurau Coffa

Ymddiriedolaeth Cofebion Rhyfel

Mae’r Ymddiriedolaeth Cofebion Rhyfel yn gweithio i warchod a chadw cofebion rhyfel yn y DU. Mae'r elusen yn rhoi cyngor am ddim i unrhyw un yn ogystal â chynnal cynlluniau grantiau i gefnogi prosiectau atgyweirio a chadwraeth.

I gael rhagor o wybodaeth:

Ffôn: 020 7233 7356
E-bost: conservation@warmemorials.org neu grants@warmemorials.org
Gwefan: www.warmemorials.org

8. Arian y Loteri

Mae Cangen Cymru o **Gronfa Gymunedol y Loteri Genedlaethol** yn darparu cyllid i amrywiaeth o brosiectau gwahanol sy'n helpu pobl i ymgysylltu, tyfu ac llunio dyfodol gwell.

Mae gan wefan Cronfa Gymunedol y Loteri Genedlaethol opsiwn i chwilio am **Raglenni Ariannu** i alluogi unigolion a grwpiau cymunedol i ddod o hyd i gyllid ar gyfer amrywiaeth o wahanol brosiectau.

Gellir cysylltu â Chronfa Gymunedol y Loteri Genedlaethol ar **0300 123 0735** neu **wales@tnlcommunityfund.org.uk**

9. Cymorth Awdurdodau Lleol

Gall cymorth fod ar gael gan eich awdurdod lleol. Gallwch ddod o hyd i'ch awdurdod lleol ar **wefan Llywodraeth Cymru**.

10. Cynghorau Gwirfoddol Sirol

Bydd y Cyngor Gwirfoddol Sirol yn gallu cynghori unigolion am ffynonellau o gymorth ariannol ar gyfer yr ardal benodol honno. Mae manylion cyswllt ar gael ar wefan yr **Hwb Gwybodaeth**, o dan 'Cefnogi Trydydd Sector Cymru'.